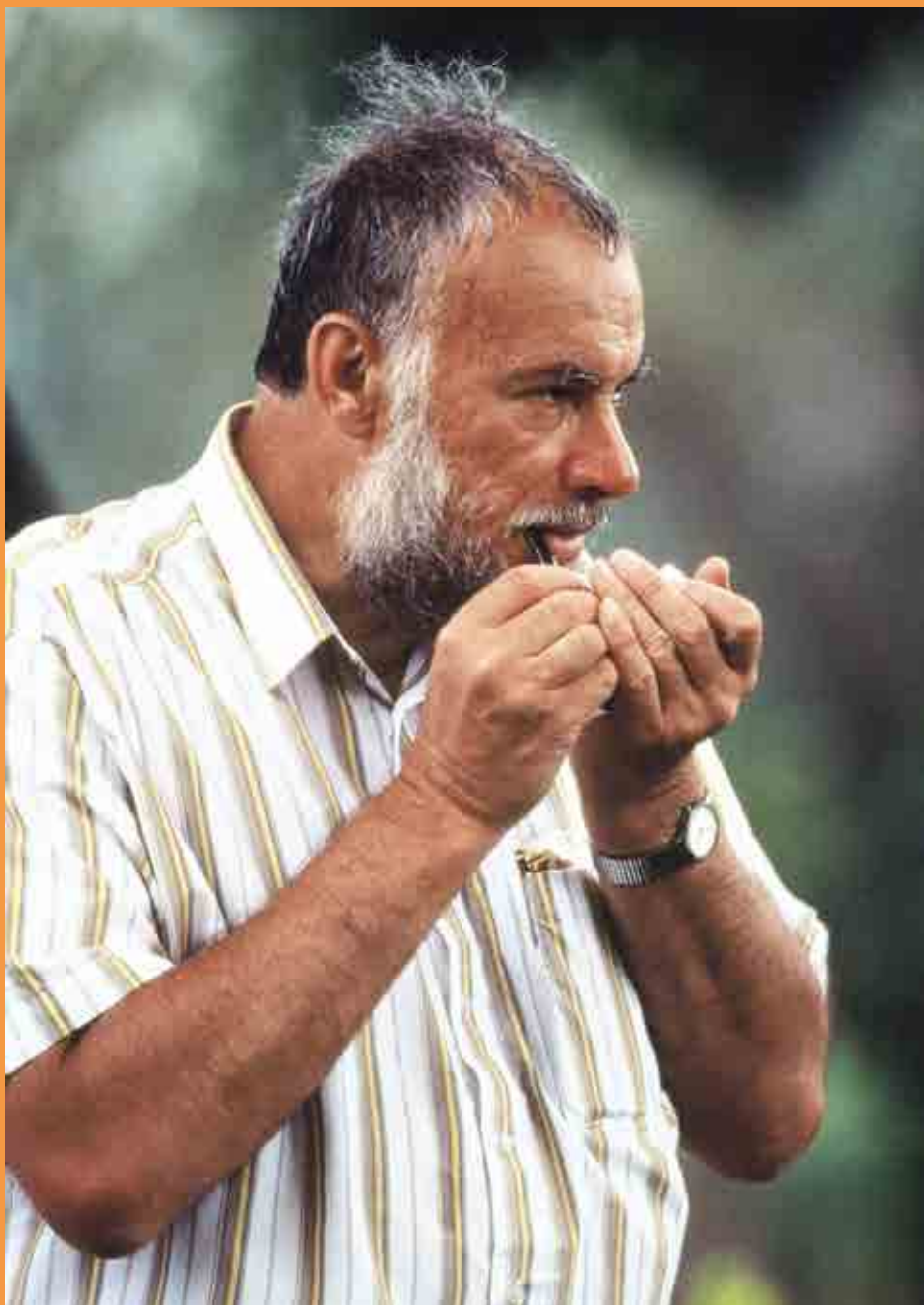

Intervju: BOŠTJAN KIAUTA

Pogovarjal se je Matjaž Bedjanič

Akademik profesor dr. Boštjan Kiauta je znan skoraj vsem, ki se ukvarjajo s kačjimi pastirji – tako v Sloveniji kot povsod po svetu, kjer ima moderna odonatologija svoj dom. Vendar nikakor ni le ozko usmerjen odonatolog *par excellence*, ampak tudi entomolog v najširšem pomenu besede, genetik, urednik, speleolog, gornik, naravovarstvenik, strasten zbiralec in izjemen poznavalec slovenske literature in zgodovine, mentor, ljubitelj živali in borec za njihove pravice, celo vitez ... Predvsem pa je velik človek v vseh ozirih. Zaradi dolgoletnega delovanja v tujini je prof. Kiauta slovenskim naravoslovcem mlajših generacij in tistim izven entomoloških krogov morda manj poznan, zato najprej na kratko orišimo njegovo izjemno bogato strokovno pot. Otroštvo in mladost je preživel v Ljubljani, kjer je študij biologije zaključil z nalogo *Prispevek k poznavanju odonatne favne Slovenije* (1959). V Sloveniji je v letih 1960 in 1961 delal kot (bio)speleolog na Inštitutu za raziskovanje krasa ZRC SAZU v Postojni, v letih 1961 in 1962 pa je bil sodelavec Zavoda za spomeniško varstvo v Ljubljani ter soustanovitelj in prvi urednik revije *Varstvo narave*. Po selitvi na Nizozemsko (1962) je na Državni univerzi v Utrechtu študij zaključil z doktorsko disertacijo *Studies on karyotypic evolution in Odonata* (1969).

Na Nizozemskem je najprej delal kot hidroentomolog na Državnem inštitutu za naravovarstvena raziskovanja (RIVON) v Bilthovnu in Zeistu, od 1964 do upokojitve (2002) pa na Inštitutu za genetiko Državne univerze v Utrechtu. 1980 je bil imenovan za rednega profesorja citotaksonomije in citofilogenije nevretenčarjev na Državni univerzi v Utrechtu, kjer je predaval tudi sistematiko protistov in sistematsko zoologijo nevretenčarjev. Bil je mentor pri okoli 300 diplomskih nalogah in 35 doktorskih disertacijah. Od 2002 je zaslužni profesor te univerze. Glavna področja njegovega raziskovalnega dela so poleg odonatologije še citogenetika nevretenčarjev (Cnidaria, Mollusca, Collembola, Trichoptera itd.), biospeleologija in visokogorska biologija. Objavil je več kot 400 razprav in strokovnih člankov – več kot polovica je odonatoloških – večinoma v medna-

Prof. dr. Boštjan Kiauta leta 1994. (foto: Roland Müller)

rodnih, nekaj tudi v slovenskih revijah. Njegova slovenska odonatološka bibliografija od leta 1954 do zadnjih objav v letu 2015 šteje več kot 50 del. V zvezi z raziskovanjem strukture in sukcesije združb nevretenčarjev v visokogorju – predvsem v morenah obstoječih ledenikov – ter speciacije nekaterih visokogorskih žuželk iz raznih redov je prof. Kiauta v poletnih mesecih nekaj manj kot deset let delal v Švicarskem narodnem parku in drugod v Engadinu, predvsem v pogorju Bernine. V nepalsko Himalajo je vodil eno mednarodno in tri nizozemske

raziskovalne odprave, ki so raziskovale večinoma v nadmorskih višinah med 4.500 in 6.200 metri. Vedno ga je spremljala žena Marianne, ki je med drugim skrbela za logistične aspekte odprav in terenskega dela nasploh, pri čemer je bilo zlasti pomembno njeno znanje tibetanščine in hindujščine. O rezultatih je prof. Kiauta poročal na univerzah v Nepal, Indiji, Tajvanu, na Tajskem in na Filipinih; povsod je vodil tudi nekajdnevne seminarje iz citogenetike in citotaksonomije za tamkajšnje osebje in študente. V ta namen je pripravil zajetnejšo brošuro, ki je izšla

Dr. Boštjan Kiauta v mladih letih – že takrat z nepogrešljivo pipo in odonatološko mrežo. Fotografija je s konca 60. prejšnjega stoletja iz okolice Vodiče vasi (Gödersdorf) na avstrijskem Koroškem. (foto: Marija Javoršek)

v dveh izdajah in so jo v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja uporabljali tudi na nekaterih univerzah v Afriki, Južni Ameriki in drugod.

Izjemno je tudi njegovo uredniško delo. Bil je dolgoletni urednik mednarodnih znanstvenih revij *Genetica* (1971–1990), *Odonatologica* (1971–2013), *Notulae odonatologicae* (1978–2013) itd. Od leta 1984 dalje v Švici izdaja serijo *Opuscula zoologica fluminensia*, ustanovil je tudi reviji *Advances in Odonatology* (Pariz) in *Malangpo* (Bangkok). Na Nizozemskem vodi založbo Ursus Scientific Publishers. V reviji *Odonatologica* je v 42 letih urejanja pripravil neverjetnih 19.880 kratkih izvlečkov in ocen del, ki so izšla od leta 1971 naprej, ter uredil več kot 1.400 odonatoloških znanstvenih člankov, čemur lahko dodamo še več kot 600 odonatoloških notic in člankov iz revije *Notulae odonatologicae*.

Prof. Kiauta je ustanovni član in dolgoletna glavna gonilna sila mednarodnega odonatološkega združenja Societas Internationalis Odonatologica – S.I.O. Leta 1981 je bil izvoljen za častnega člana S.I.O., leta 2004 pa je prejel zlato odlikovanje nizozemskega odonatološkega društva in je nosilec še nekaterih drugih znanstvenih priznanj. Z utemeljitvijo o »... mednarodnem pomenu njegovih znanstvenih dosežkov na področju odonatologije ...« ga je nizozemska kraljica 26. aprila 2002 imenovala za viteza Oranje-Nassauskega reda. Ob njegovi sedemdesetletnici je leta 2007

Pogovor dveh očetov moderne odonatologije na območju nekdanje Jugoslavije – prof. dr. Boštjana Kiaute iz Slovenije in dr. Živka R. Adamovića iz Srbije. Posneto na pohorski ekskurziji na Lovrenška jezera v okviru regijskega simpozija »1st Odonatological Symposium of the Alps-Adriatic regional Community«, ki se je odvijal leta 1994 v Mariboru. (foto: Roland Müller)

v Indiji izšla njemu posvečena knjiga *Odonata: biology of dragonflies*. Prišpevke je napisalo 38 avtorjev iz 17 držav. V Sloveniji je bil prof. Kiauta leta 2007 sprejet v izbrano družbo akademikov Slovenske akademije znanosti in umetnosti, leta 2015 pa izvoljen za rednega člana SAZU.

Gotovo imamo Slovenci veliko srečo in privilegij, da prof. Kiauto na našo deželo veže še mnogo več kot družina, otroštvo in mladost. Njegovi odonatološki začetki na domačih tleh, pomembno bazično znanje o slovenski odonatni favni, ki ga je zlasti v 50. letih prejšnjega stoletja zbral v izredno težkih razmerah, ter nesebična pomoč in podpora slovenski odonatologiji vse do danes govorijo sami zase. Od ustanovitve Slovenskega odonatološkega društva, pri kateri je dejavno sodeloval že leta 1992, preko organizacije regijskega simpozija »1st Odonatological Symposium of the Alps-Adriatic regional Community« leta 1994 v Mariboru in svetovnega simpozija »XIV. International Symposium of Odonatology« leta 1997 v Mariboru je na več področjih pomembno pomagal, da je Slovenija postala vidna na svetovnem odonatološkem zemljevidu.

Skupščina Slovenskega odonatološkega društva se je 15. aprila 2015 soglasno odločila, da s podelitvijo častnega članstva društva izkaže prof. Kiauti spoštovanje in zahvalo za zasluge pri proučevanju kačjih pastirjev in razvoju odonatologije na naših tleh ter za pomoč in mentorstvo mlajšim odona-

tologom pri njihovem raziskovanju. Podelitev častne plakete se je odvijala 17. junija 2015 v Biološkem središču, in sicer v obliki moderiranega pogovora s častnim gostom večera. Pogovor v nekoliko skrajšani obliki predstavljamo v naslednjih vrsticah.

Prof. Kiauta, naj začnemo s vprašanjem, na katerega ste verjetno odgovorili že tisočkrat: Zakaj ste za osrednjo skupino svojega občudovanja in raziskovanja izbrali ravno kačje pastirje?

Za žuželke sem se zanimal že v starosti štirih let, ko sem od staršev prejel prvo entomološko mrežo in sem začel loviti metulje. Potem je prišla vojna, bili smo pod Italijo. S šestimi leti sem šel v osnovno šolo, v »Vadnico« na Resljevi cesti v Ljubljani, kjer sem srečal sošolca Matjaža Gogalo, rojenega isto leto, čeprav mlajšega. Tudi on se je zanimal za žuželke in akvaristiko, hodil je na teren lovit razne živali za akvarij in terarij in imel je majhno zbirko hroščev. Takoj sva združila moči in začela hoditi na teren, loviti žuželke in delati zbirke. Jaz sem ostal pri metuljih, Matjaž pa pri hroščih. Takrat ni bilo nobenih pripomočkov za te stvari ... Težko je bilo dobiti škatle, entomoloških igel sploh ni bilo na voljo, tako da je bilo potrebne mnogo improvizacije.

Ko sva prišla v gimnazijo, v starosti štirinajst ali petnajst let, sva se vpisala v entomološko sekcijo Društva biologov Slovenije. Bila sva seveda najmlajša člana. Aktivnih entomologov ni bilo veliko, bilo nas je dober ducat, imeli pa smo redne sestanke na Zoološkem inštitutu Univerze v

Ljubljani. Vsakič je nekdo imel referat o raznih entomoloških in bioloških temah, sledile so girice pri Šestici, nakar smo družno odšli v Tivoli na Promenado, kjer smo na lučeh opazovali nočne žuželke. Člani so bili Savo Brelih, Jan Carnelutti, Štefan Michielli, nekaj gozdarjev in študentov, asistent Rajko Rakovec, ki je bil naš gostitelj, itd. Večina ljudi se je zanimala za hrošče in metulje. Tako sva z Matjažem nekoč sedela v mojem majhnem kabinetu in družno ugotovila, da to nima nobene perspektive, saj že vsak raziskuje metulje in hrošče. In sva si rekla, poiščiva kaj drugega. V roke sva vzela Kosov *Vodnik po zbirkah Narodnega muzeja*, ki je veljal takrat in še dolgo zatem za najboljšo knjigo o favni Slovenije. Ob listanju sva prišla do kačjih pastirjev, ki sem jih vsled podobnosti z metulji prevzel sam, Matjaž pa je listal naprej, prišel do stenic in jih posvojil zaradi podobnosti s hrošči. To sva izbrala in ostala zvesta svoji odločitvi vse do danes.

Kako ste sploh lotili raziskovanja? V tistih časih je moral biti to poseben izziv.

Po omenjenem izboru so se še takoj na začetku odprli problemi – o kačjih pastirjih v Sloveniji ni bilo znanega ničesar. Objavljenih je bilo vsega nekaj podatkov pri Scopoliju pa nekaj Schmidtovih podatkov iz stare Lipičeve monografije o Ljubljani. Nekaj je bilo tudi starih zbirk v Prirodoslovnem muzeju – zbirka Ferdinanda Schmidta, popolnoma brez lokalitet, ter nekaj malega materiala, nabranega s strani Jožefa Staudacherja in Jožefa Stus-

sinerja, oboje z lokalitetami in datumi. Problem pa je bilo določanje. Profesor Jovan Hadži mi je svetoval Tümpelov *Die Geradflügler Mitteleuropas* iz leta 1908; to je bilo pravzaprav edino obstoječe delo na Zoološkem inštitutu. V knjigi so bili dobri opisi in uporabne barvne slike vseh vrst in to je zadoščalo za nekaj časa. Potem sem v Prirodoslovnem muzeju našel Brohmerjev *Die Tierwelt Mitteleuropas* in v njem zvezek o kačjih pastirjih Ericha Schmidta. No, to je bilo zame epohalno odkritje, saj je delo še danes ena najboljših obdelav in ključev za determiniranje srednjeevropskih kačjih pastirjev.

V višjih razredih gimnazije in potem na univerzi sva se začela družiti s Tonetom Wraberjem. On je bil botanik in leta 1960 sva za zbornik *Varstvo spomenikov* napisala dva članka – on nekaj o rastlinah, jaz pa nekaj o kačjih pastirjih. Potem naju je njegov oče, znani botanik Maks Wraber, uvažal v zamenjavo separatov in pošiljanje le-teh po svetu. Po vsega nekaj časopisih, ki smo jih takrat imeli v Ljubljani, sem pričel z iskanjem naslovov avtorjev, ki so pisali o kačjih pastirjih, in sem jim poslal separat s prošnjo za njihova dela. Na svetu je bilo takrat morda največ 20–30 ljudi, ki so se ukvarjali s kačjimi pastirji. Bili so večinoma starejši, izkušeni možakarji, tudi nekaj žensk; z vsemi sem prišel v kontakt. Jaz sem jim torej poslal nekaj svojih strani, nazaj je pa prišel cel sveženj literature, saj so mi poslali vse, kar so imeli. To me je potem opogumilo, da sem začel te zadeve sistematično zbirati. Velika prednost je bila, da sem razpolagal

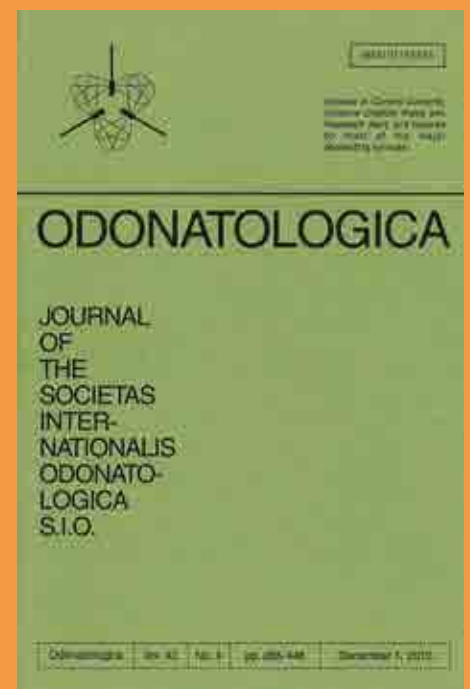
z naslovi vseh odonatologov na svetu – to je bil začetek.

Na začetkih vaše entomološke poti vam je veliko pomagal tudi vaš stric, prof. Ciril Ažman, eden zadnjih slovenskih polihistorjev. Veliko ste bili v stikih tudi z Alfonzom Gspanom. Domnevam, da sta bila ta dva možaka vaš glavni vir informacij za tako široko znanje o razvoju in zgodovini slovenske entomologije.

Na svoji poti seveda srečaš mnogo ljudi, ki ti pomagajo, in takšnih je bilo več. Moj stari stric Ciril Ažman je bil zares pravi polihistor, imel je ogromno knjižnico in pomagal mi je pri določanju živali. Obvladal je več kot 40 jezikov. Alfonza Gspana sem srečeval, ko sem prihajal v Prirodoslovni muzej. Takrat je bil že upokojen in je delal na svoji zbirki hroščev, ki je bila največja v Sloveniji. Po poklicu je bil sicer geodet in je med drugim sodeloval pri določanju meje med Jugoslavijo in Italijo ter Avstrijo. V Sloveniji je poznal vsako skalo in ni bilo kraja, kjer ne bi bil; seveda je vedel tudi, kakšni so tam hrošči. Te je hranil v epruvetkah in jih je potem počasi prepiriral. Tudi on je bil leksikon za zgodovino entomologije v Sloveniji in o kačjih pastirjih je vedel veliko ... Povedal mi je o ljudeh, ki so kačje pastirje zbirali in o njih ni bilo nikdar nič napisano, njihovih zbirk ni bilo več, ampak on je vse to vedel in to je bila edina informacija, ki sem jo

Skupinska slika iz pohorskih gozdov, posneta leta 1997 na ekskurziji v okviru svetovnega odonatološkega simpozija »XIV. International Symposium of Odonatology, Maribor, Slovenia«. Od leve stojijo: Anatoly Yu. Haritonov, Marianne Kiauta, Olga N. Popova in Boštjan Kiauta. (foto: Matjaž Bedjanič)

Naslovnica osrednjega mednarodnega odonatološkega časopisa *Odonatologica*, ki ga je ustanovil in polnih 42 letnikov urejal prof. dr. Boštjan Kiauta. V času njegovega urednikovanja (1971–2013) je z absolutno točnostjo, na vsako četrtnetle, izšlo skupno 168 zvezkov z okoli 1.400 strokovnimi prispevki ter več kot 19.800 izvlečki odonatoloških del, ki so bili od leta 1971 objavljeni kjerkoli na svetu.

imel. Kdo še? Seveda, takrat je bilo še več terenskih biologov, s katerimi sem hodil skupaj na teren in pridobival dragocene izkušnje.

Ali nam lahko poveste še kaj o svojem prirodoslovnem udejstvovanju v gimnazijskih letih?

V petdesetih letih prejšnjega stoletja je bila navada, da so imele gimnazije prirodoslovne krožke. To je bil zbir učencev iz raznih razredov gimnazije, včasih pod vodstvom profesorja prirodopisa ali geografije, ki so se ukvarjali z naravoslovjem, zbirali rastline in živali, brali in potem referirali o tem. Tako smo imeli tudi mi na klasični gimnaziji prirodoslovni krožek, kjer sem bil seveda aktiven, večkrat s kakšnim referatom. Krožki so bili povsod, tudi recimo na poljanski gimnaziji in v Kranju, kjer je v tistih letih deloval Marko Aljančič. Naš krožek je bil med najboljšimi oz. med najbolj aktivnimi v Ljubljani, vendar ni segal niti do pasu Aljančičevega v Kranju. Bil je strašno dober organizator, njegov krožek je zajemal veliko področij, imel pa je še jamo Tular. To je bilo neke vrste tekmovanje med Kranjem in Ljubljano, ampak oni so bili veliko boljši. Nekoliko širše zamišljen pa je bil Biocenter, zasnovan na podlagi ideje Miša Štirna, kasneje morskega biologa, ki je večinoma živel in delal v raznih arabskih državah. Sestavljali smo ga biološko zainteresirani dijaki z vseh gimnazij, recimo Boris Sket s poljanske gimnazije pa Andrej Martinčič, Matjaž Gogala, Tone Wraber, jaz in mogoče še kakšnih deset drugih. Sestajali smo se domala vsak teden na klasični gimnaziji, kjer smo imeli sistematično pripravljena predavanja ... Jaz sem recimo celo leto predaval citologijo na nivoju, ki je bil skorajda višji kot na univerzi, Tone je seveda predaval botaniko itd. Biocenter je nekaj časa živel, potem pa se je začela zadeva krhati in ustanovil sem Bioklub, ki je bil njegov naslednik. Preživeli smo z istimi člani, brez Miša Štirna, in isto shemo še nekaj časa. Večkrat se nam je pridružil tudi Franc Kapus, ki je bil profesor prirodopisa na nekdanji klasični gimnaziji, a nikoli z referatom, ampak je le malo komentiral. Zelo važna oseba pa je bil Pavel Kunaver, profesor geografije oz. zemljepisa, ki je bil v našem prirodoslovnem krožku bistvenega pomena zaradi svojih ekskurzij in zaradi svoje karizmatične osebnosti. Brez dvoma je prav on vplival na desetine svojih učencev in jih pripravil do določenega študija v tej smeri: biologija, geografija, geologija, meteorologija, geofizika ... Poleg tega je bil Kunaver, takrat sicer že v letih, začetnik smučarstva, začetnik zimskega gorohodstva, začetnik raziskovanja jam, začetnik skavtizma, ka-

Prof. Kiauta v družbi mladih odonatologin in odonatologov Slovenskega odonatološkega društva pri snovanju načrtov za projekt »Kačji pastirji Ljubljane« konec maja 2014. (foto: Maja Vrhovnik)

sneje tabornikov. Imel je čudovito srce za učence in jih je nekajkrat na mesec vodil na ekskurzije po Sloveniji gledat to in ono, npr. v Rakov Škocjan, v Kamniško Bistrico ali pa v Vrata. Sam je bil tudi pokrajinski oz. gorski slikar, delal je v olju. Bil je tudi fotograf in je poznal zgodovino alpinističnih in speleoloških dejavnosti pri nas do vseh podrobnosti; povsod je pravzaprav tudi sodeloval. V knjigi *Ljubljanski klasiki*, ki je izšla pred leti, je lepo predstavljen, vendar pravzaprav še premalo dobro. Z njegovim edinim še živim sinom večkrat govoriva, da je treba o njegovem očetu napisati knjigo, dokler živi še kdo, ki ga je poznal.

Kako je bilo pravzaprav videti terensko delo v tistih časih? Verjetno z današnje perspektive precej nepredstavljivo ...

Ja, s kolesom, ampak tega ni imel vsak. Če je imel oče kolo, kot na primer pri nas, si ga seveda vzel. To je bilo edino mehanično transportno sredstvo. Naokoli smo hodili tudi z vlakom in peš. Okrog Ljubljane s širšo okolico je to seveda šlo. Včasih sva se z Borisom Sketom dobila ob dveh ponoči pri njem na cesti in se odpeljala s kolesi na Dolenjsko po jamah. Ceste so bile seveda tudi »sama jama«, grušč. Zvečer pa spet nazaj. Avta ni imel takrat nihče, enako še kasneje, ko sem bil študent. Če si šel v Maribor, je bila to stvar treh dni – en dan tja, en dan za opravke, tretji dan pa nazaj. Prekmurje pa je vzelo že skoraj en teden ... Na Gorenjsko je bila cesta dobra, betonska do Jesenic, lepo je šlo tudi s kolesom do Bohinja. V kamniške hribe smo se peljali najprej z vlakom do Kamnika, nato dve ali tri ure peš do Kamniške Bistrice, potem pa naprej na Kamniško sedlo in naprej. Tega smo bili navajeni, to nam je bilo všeč, poti nismo smatrali kot zamudne – čisto drugače kot sedaj. Generacije pred nami so recimo še na Šmarno

goro pa v kamniške hribe hodile peš; to je večkrat pripovedoval Kunaver.

Zaradi tega je teža vaših obširno zasnovanih favnističnih prispevkov o kačjih pastirjih loškega ozemlja, Triglavskega narodnega parka, porečja Kamniške Bistrice itd. toliko večja. V svojem delu *Odonatna favna Slovenije* ste v šestdesetih letih prejšnjega stoletja za ozemlje takratne Jugoslavije prvič zabeležili vrste kačjih pastirjev, kot so barjanski lesketnik, alpski lesketnik, barjanski škratec ... Vas je to presenetilo ali ste jih ciljano iskali?

Nisem vedel, da jih bom našel, sem pa pričakoval te najdbe in jih tudi sistematično iskal. Takrat je bilo zelo malo znanega o habitatih posameznih vrst. Barjanskega lesketnika sem na primer našel na Korošici, kar ni tipičen habitat vrste ... Barjanskega škrateca sem načrtno iskal, vendar je bil zelo redek že takrat. Iskal sem ga recimo tudi na jugu Ljubljanskega barja, a ga nisem našel.

Leta 1962 ste se odselili na Nizozemsko. Ali ste bili v to prisiljeni vsled politične situacije in pritiskov ali je bila Slovenija za vas enostavno »premajhna«?

No, politično sem bil vedno eksponiran: seveda nisem bil nikdar član partije, iz vsesplošne Ljudske mladine Slovenije (LMS) pa so me leta 1952 izključili. Ko sem bil na univerzi, so mi vsled tega dejstva naprej poskusili preprečiti vpis, ampak iz tega k sreči ni bilo nič. Nekje sredi študija je prišel k meni Božidar Debenjak, že takrat visoka partijska figura in kasneje profesor marksizma na univerzi, in rekel, da se mi je vpis sicer posrečil, vendar naj nikar ne računam, da bom dobil kakšno službo. Tako sem vedel, da posebej visokih perspektiv ne bom imel in da bo

treba prej ali slej oditi v inozemstvo. Po študiju sem bil nekaj časa na Zavodu za spomeniško varstvo. Tam bi morda lahko dobil stalno službo, ampak to je bilo nekaj premajhnega, delo me ni toliko zanimalo, saj ni imelo posebne širine. Zanimiv projekt je bila revija *Varstvo narave*, tam je bilo veliko dela. Zavod je bil takrat pravzaprav samo en oddelek z dvema oseba-ma, vodila ga je dr. Angela Piskernik in poleg pravnega referenta sem bil tam še jaz zaradi *Varstva narave*. Ko sem povedal Piskernikovi, da bom moral oditi, je vprašala, ali poznam koga, ki bi lahko prevzel *Varstvo narave*. Priporočil sem kolega z univerze Staneta Peterlina, doma z Dolenjske, ki je bil bolj botanično orientiran. Piskernikova ga je poklicala in Stane je tako do pokoja ostal v naravovarstvu. Sam sem leta 1962 odpotoval v Holandijo. Prvo službo sem dobil na Državnem inštitutu za naravovarstvena raziskovanja kot hidroentomolog, vendar sem takoj izrazil željo, da bi rad doktoriral. Takrat ni bil to noben problem, opravil sem nekaj izpitov. S kolesom sem se odpeljal na Inštitut za genetiko Državne univerze v Utrechtu, kjer nisem nikogar poznal. Vprašal sem za direktorja, ki je bil ravno na svetovnem kongresu za genetiko. Naročili so mi, naj ponovno pridem čez en teden. Ko sem se vrnil, je direktor rekel, da lahko brez nadaljnega pridema in da bodo celo poskrbeli za denar. Tako sem dobil državno štipendijo neke fundacije za bazične raziskave v višini univerzitetnega asistenta. Ko sem doktoriral, me je Državna univerza v Utrechtu prevzela na svojo plačilno

listo in tako sem postal znanstveni sodelavec. Potem je šlo naprej do rednega profesorja in do pokoja. Na istem inštitutu sem torej ostal več kot 40 let – od začetka na kolesu do konca.

Na Nizozemskem je pomembno leto 1971, ko je bilo ustanovljeno mednarodno odonatološko združenje Societas Internationalis Odonatologica – S.I.O. Pri tem ste že od vsega začetka igrali glavno vlogo, bili gonilna sila projekta, okoli vas pa je bila večina aktivnih odonatologov sveta. Verjetno je to še dodatno odprlo vaša odonatološka obzorja.

Ja, delal sem kot citolog na Inštitutu za genetiko Državne univerze v Utrechtu, kjer smo enkrat ali dvakrat na leto organizirali simpozij vseh genetikov v Holandiji, včasih s kakšnim tujcem. Simpozij se je odvijal v lepi dvorani univerze, po navadi v soboto ali nedeljo. Ljudje so prišli in imeli referate o svojem delu. Tako smo se spoznali, vsi so bili zelo navdušeni.

Ko sem to opazoval, sem se domislil, da bi nekaj podobnega organizirali še za kačje pastirje. Poznal sem ljudi v Holandiji, ki so delali s kačjimi pastirji, in sem organiziral kopijo dogodka. Prišlo je veliko ljudi in bili so zelo navdušeni. Vsak je povedal, kaj dela, bilo je nekaj referatov, drugače pa splošen pogovor. Rekli smo, da je treba to čim prej ponoviti; tako sem še enkrat organiziral enak dogodek isto ali naslednje leto in takrat povabil še nekaj ljudi iz tujine. Belgijce, Nemce, dva Angleža; in tudi ti so prišli ... To je bilo že skoraj med-

narodno zborovanje.

Takrat smo rekli, da je treba srečanja regularizirati, da bodo takšni simpoziji redni in mednarodni. Prosil sem kolega Henrija Dumonta iz Belgije, kasneje znanega dolgoletnega urednika revije *Hydrobiologia*, ali bi organiziral srečanje v Belgiji, kar je leta 1971 v Ghentu seveda zelo spodobno izpeljal. Temu smo rekli »First European Symposium of Odonatology«. Simpozij je bil dejansko mednaroden, saj smo imeli udeležbo iz Indije in še nekaterih drugih držav. Izdali smo knjižico povzetkov in zaključili, da je okoli srečanja potrebna tudi nekakšna organizacija, društvo. Nad predlogom so bili vsi navdušeni in tako se je rodila S.I.O. – Societas Internationalis Odonatologica. Društvo seveda ne more obstajati brez časopisa, zato smo naredili še tega. Po diskusiji je prof. François Schaller iz Strasbourga predlagal ime *Odonatologica*, ki ga revija nosi od začetka leta 1972 do danes. Nekaj let kasneje, na simpoziju v Gainesvillu na Floridi, je ameriški kolega Thomas Donnelly izpostavil potrebo po objavi manjših favnističnih opazovanj ter zanimivih in novih najdb, ki bi jih veljalo publicirati v posebnem časopisu. Tako so nastale še *Notulae odonatologicae*, ki izhajajo vse od leta 1978.

Če smo že pri revijah in njihovem urejanju ter v tem oziru potegnemo vzporednico s terenskim delom, o katerem ste govorili prej ... Danes je izdaja publikacije »mala malica«, v 70., 80. letih prejšnjega stoletja pa ni bilo računalnikov, ni bilo elektronske pošte, tehnično je bila takrat to »kamena doba« izdajanja časopisov v primerjavi s tem, kar je na voljo danes. Izid novega zvezka vsake tri mesece, vedno točno, 1.400 urejenih člankov, ki jih je bilo treba delno napisati, prepisati, urediti, komunicirati z avtorji preko pisem; kako vam je to uspevalo v 42 letih izdajanja revije *Odonatologica*?

Vse je šlo preko pošte, drugega načina enostavno ni bilo. Vsak dan je prišlo kup pisem, imeli smo pisalni stroj, e-mailov seveda ni bilo ... Prispevke je bilo treba pošiljati na papirju, korekture pa preko pošte tja in nazaj ... Če je bil avtor iz Kitajske ali Južne Amerike, je vse to seveda trajalo tedne in tedne v eno in drugo smer, danes pa vse to uredimo v enem dnevu. Vendar druge variante ni bilo, tako je pač bilo z uredništvom. *Odonatologica* je bila vedno odprta vsakomur, ustrezen nivo je članek seveda moral imeti, ampak pisali so lahko tudi amaterji, obvezno v enem od kongresnih jezikov, v glavnem v angleščini. Veliko člankov sem na novo napisal in reformuliral zaradi slabega je-

Boštjan in Marianne Kiauta 25. decembra 2015 na svoji kmetiji – azilu za zavržene živali – v Limburgu na južnem Nizozemskem: (1) portret, (2) s konji, (3) s psičko Lauro, (4) s poniji. (foto: Frank Peters)

zika, seveda pa so tudi recenzenti naredili svoje. Neredko so se pojavili problemi in zapleti že na nivoju britanske in ameriške angleščine, ker je bilo treba po recenziji zadeve še poenotiti ...

Taka obširna korespondenca s številnimi avtorji zahteva veliko časa, točnost, disciplino ...

Seveda, moram pa ob tem povedati, da mi je ob tem vsa leta ogromno pomagala moja žena Marianne, ki je naredila neizmerno veliko in pomagala po tehnični, jezikovni in še kakšni plati. Brez nje bi tega ne mogel početi. Recenzenti so se skozi dolga leta izmenjevali, bilo pa je tudi nekaj zelo zvestih, ki so desetletja skrbeli za rokopise, jih pregledovali in izboljševali. Če avtor ni poznal literature, sem mu jaz zadeve prekopiral in poslal, tako da je bilo s tem prav tako ogromno dela.

Nekje sem prebral, da gre vaša korespondenca s številnimi odonatologi po svetu v sto tisoče pisem. Že samo midva sva si izmenjala nekaj sto pisem v vseh teh letih od 1993 naprej. V vašem arhivu je samo korespondence deset in več metrov ...

Vsak avtor ima svojo kuverto in v njej so pisma urejena kronološko. Od leta 2008, ko smo se selili, je to domala nedosegljivo, kar mi predstavlja velik problem. Sistematično sem zbiral tudi separate in knjige; vsega tega gradiva je krepko več od 50.000 naslovov oz. več kot 150 metrov na policah. Za vse to sem uredil, da gre po moji smrti na SAZU v Ljubljani, kjer bo vse skupaj na varnem.

Na kratko ošvrknimo še druge zadeve, ki vas zanimajo. Ukvarjali ste se z jami, netopirji, vaša priljubljena tema so tudi medvedi ...

No, z netopirji sem se ukvarjal bolj malo, napisal sem morda dva ali tri članke o tistih v jamah na loškem področju. Medvedi pa so me zmeraj zanimali kot ljubeznive živalce. Razmišljal sem tudi, da bi ustanovil časopis za raziskovanje in zaščito medvedov, ker česa takega ni. Ko smo se v Kanadi o tem pogovarjali, so bili vsi zelo navdušeni, ampak to bi bilo spet toliko dodatnega dela, da do tega ni nikoli prišlo. Za medvede se samo zanimam, kupim vsako knjigo, ki jo lahko dobim, in tudi naša založba se imenuje Ursus Scientific Publishers – po medvedu.

Leta 2002 vas je nizozemska kraljica imenovala za viteza Oranje-Nassauškega reda. Nam lahko poveste kaj več o tem, kako je prišlo do tega?

Kako je do tega prišlo, takrat nisem vedel, ker je bilo vse izpeljano brez moje vedno-

sti. Iniciativa je prišla s strani nizozemskih odonatologov, ki so pridobili še podporo kakega ducata odonatologov po svetu. Podrobnosti sem ugotovil šele kasneje, ko so mi na zborovanju nizozemskega odonatološkega društva izročili sveženj korespondence s pristojno dvorno pisarno. Na kraljičin rojstni dan so poklicali mojo ženo, ki je seveda vedela vse, saj so jo tudi predhodno zasliševali in z njo govorili, jaz pa nisem vedel prav ničesar. Potem je žena rekla, da pač moramo tja in tja, na predavanje neke gospe, ki sem jo zelo spoštoval. Rekla je tudi, da se bo treba drugače obleči. In smo odšli. Zelo sem se čudil, ko smo prišli v lepo dvorano, bilo je vse oranžno, rože, zastave, jaz pa še vedno nisem vedel, za kaj gre. Dokler niso potem govorili o kačjih pastirjih in slednjič mi je postalo jasno. Bil sem zelo presenečen, zahvalil sem se za izkazano čast.

No, seveda pa to ni zelo posebna stvar, takih vitezov je nekaj sto in nobeden nima konja in sulice. Ko mi je društvo takih plemičev že hitro poslalo pismo s prošnjami za prispevke, sem svoje viteštvo kar pospravil v kot.

Pravijo, da za vsakim uspešnim moškim stoji ravno tako uspešna ženska. Za vas je to vaša žena Marianne, ki že dolga leta opravlja izjemno pomembna dela »v ozadju«. Kot vem, imate doma na Nizozemskem, kjer že nekaj let živite na kmetiji, novo zelo pomembno okupacijo ...

Moja žena Marianne se je zmeraj zanimala za živali; preden je prišla k meni, je bila asistentka na Inštitutu za histologijo. Ko sem bil na Inštitutu za genetiko v Utrechtu, sem dal oglas za pomočnico; javila se je tudi Marianne, ki je nisem poznal. No, meni je bila zelo všeč že takoj in po prvem pogovoru smo se dogovorili, da bo razmislila in da pride nazaj. Bilo mi je prav hudo, ker nisem vedel, od kod je prišla in ali se bo sploh še prikazala ali ne. Ampak je prišla in je zelo dobro delala na našem

Plaketo o podelitvi častnega članstva Slovenskega odonatološkega društva je prof. dr. Boštjan Kiauta prejel 17. junija 2015 v Biološkem središču iz rok predsednice društva Nine Erbida. (foto: Tomi Trilar)

inštitutu, čez nekaj let pa sva se poročila. Marianne mi je pri kačjih pastirjih ogromno pomagala, brez nje bi ne mogel; bi začel, a bi nasedel. Po smrti gospe, ki je bila blagajničarka za S.I.O., je moja žena prevzela še vse to obsežno delo.

Zmeraj se je zanimala za živali in od nekaj si je želela imeti azil za konje. Ko je bila mlada, je veliko jahala, imela je opravljene tečaje za oskrbovanje in fizioterapijo konj ter tudi tovrsten staž s konji in osli. V Bilthovnu nismo imeli velike parcele, zemlja pa je bila slaba in veliko predraga, zato smo se preselili na kmetijo na jug Nizozemske, kjer je Marianne uredila vse. Tako imamo sedaj doma azil: 8 konj in ponijev, 5 koz, kakšnih 15 zajcev in 20–30 kokoši. Za vse skupaj v glavnem skrbi Marianne, zlasti kadar sem sam zdoma.

Še zadnje vprašanje ... V lanskem in letošnjem letu ste spet objavili nekaj zelo zanimivih odonatoloških prispevkov za ozemlje Slovenije, recimo tistega o kačjih pastirjih Ljubljane v reviji *Natura Sloveniae*. Skratka, ali nam lahko izdate še kakšen projekt, ki ga nameravate obdelati v prihodnje?

Nekatere zadeve mi še seveda ležijo na duši, vendar mi zelo nagaja vid, kar me zelo omejuje. Če kaj leti, vidim samo še »beline«, tako da je terensko delo sedaj mnogo težje. Kar bi rad obdelal, bi bili recimo še kačji pastirji Trente ... Mnogo pa se ukvarjam z zgodovinskimi zadevami. Trenutno iščem v NUK, na SAZU in v državnem arhivu razne dokumente, ki imajo takšno ali drugačno zvezo z zgodovino slovenske entomologije, in jih kopiram. Upam, da bo iz tega tudi kaj nastalo. Nekaj sem vam že obljubil in bom seveda držal besedo.

Spoštovani prof. Kiauta, najlepša hvala za ta pogovor. Želimo in upamo, da lahko na vaše sodelovanje in podporo računamo tudi v mnogih prihajajočih letih. Ponosni smo, da ste kot častni član Slovenskega odonatološkega društva še vedno aktiven odonatolog, in veseli nas, da ste s svojim znanjem in nasveti z največjim veseljem pripravljeni vedno pomagati mlajšim kolegom. Vam in cenjeni gospe Marianne želimo še veliko zdravih, ustvarjalnih in srečnih let!

Tudi sam bi se pristrčno zahvalil za to presenečenje, ničesar nisem vedel ... No, do tistega elektronskega sporočila pred dnevi, ki smo ga pomotoma dobili vsi. Seveda se lahko v prihodnje vedno obrnete name, vedno se bom potrudil in pomagal. Najlepša hvala. Kadar bom spet v Ljubljani, se bom vedno z veseljem udeležil podobnih srečanj. ✎